TÜBA-AR

Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi
Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology

14 2011
ISSN: 1301-8566

Sunu

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kurucu Rektörü Kemal KURDAŞ'ın Türkiye'de Arkeolojinin Gelişmesindeki Yeri (1920-2011)

Türkiye Arkeolojisinin Öncü Kuşağından Prof. Dr. Aşkıdil Akarca (1916-2010)

Aşıklı Höyük Obsidiyen Teknolojisi

Aşıklı Höyük Sürtmetaş Buluntu Topluluğu

Doğu Anadolu'nun Demir Çağı Aşiretleri

Nagidos Unguentariumları

A Terracota Mask of Mithras Found at Camihöyük-Avanos

Doğu Dağlık Kilikia'da Roma İmparatorluk Döneminde İmar Hareketliliğinin ve Üretim Artışının Nedenleri

Son Yıllarda Ortaya Çıkarılan Mezar Odaları Işığında İznik Nekropolleri

Kelenderis Antik Kentinde 19. Yüzyıl Sonuna Tarihlenen Bir Kilisenin Değerlendirilmesi

Preliminary Submicroscopy of a Vertebral Bone Fragment from a Bitinian Tomb of 2nd Century BC in Bursa Western Turkey

ÖZEL KONU: FİZİKSEL ANTROPOJİ VE ARKEOLOJİ
SPECIAL SECTION: PHYSICAL ANTHROPOLOGY AND ARCHAEOLOGY

HABERLER / NEWS

TÜBA Arkeoloji Dergisi (TÜBA-AR)
Art&Humanities Citation Index (AHCI) ve Elsevier SCOPUS tarafından taranan hakemli dergidir.

TÜBA Journal of Archaeology (TÜBA-AR)
TÜBA-AR is a peer-reviewed journal included in the Art and Humanities Citation Index (AHCI) and Elsevier SCOPUS

Sahibi/Owner:
Türkiye Bilimler Akademisi adına
Prof. Dr. Yücel Kanpolat
(Başkan / President)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Managing Editor
Ender Arkun

Ön Kapak / Cover: Mithras Kültüne ait Mozaik.
Mosaic from the Mithraeum

Baskı: Şenol Form Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti. Ankara
Tel: 0.312 342 01 60
Sayı: 14/2010 (1000 adet)
Basıldığı Tarih: xx/XX/2011
ISSN: 1301-8566

© Türkiye Bilimler Akademisi, 2011
© Turkish Academy of Sciences, 2011 (All rights reserved.)

Bu derginin tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz, CD ya da manyetik bant haline getirilemez.
(Kaynağı belirtilmemiş görseller, makalelerin yazarlarına aittir.)

TÜBA-AR Yazışma Adresi/ Correspondence Address
Sultan Aktaş
TÜBA İstanbul Ofisi
İTÜ Maçka Yerleşkesi
Yabancı Diller Yüksek Okulu
34367, Maçka-İSTANBUL
Tel: 0.212.225 20 66
Faks: 0.212.219 16 60
E-posta: sultan@tuba.gov.tr

Türkiye Bilimler Akademisi Turkish Academy of Sciences
Piyade Sokak, No: 27, 06550
Çankaya- ANKARA
Tel: 0.312.442 29 03
Faks: 0.312.442 23 58
E-posta: tuba@tuba.gov.tr

TÜBA-AR YEREL VE SÜRELİ BİR YAYINDIR

TÜBA-AR
TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ ARKEOLOJİ DERGİSİ

TÜBA AR, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından yıllık olarak yayınlanan Art & Humanities Citation Index (AHCI, 2007) ve Elsevier (SCOPUS, 2009) kapsamında uluslararası hakemli bir dergidir. Derginin yayın politikası, kapsamı ve içeriği ile ilgili kararlar, Türkiye Bilimler Akademisi Konseyi tarafından belirlenen Yayın Kurulu tarafından alınır.

DERGİNİN KAPSAMI VE YAYIN İLKELERİ

TÜBA AR dergisi ilke olarak, dönem ve coğrafi bölge sınırlaması olmadan arkeoloji ve arkeoloji ile bağlantılı tüm alanlarda yapılan yeni araştırma, yorum, değerlendirme ve yöntemleri kapsamaktadır. Dergi arkeoloji alanında yeni yapılan çalışmalara yer vermenin yanı sıra, bir bilim akademisi yayın organı olarak, arkeoloji ile bağlantılı olmak koşuluyla, kültürel miras yönetimi, koruma, arkeometri, çevresel arkeoloji başta olmak üzere, doğa ve sosyal bilimlerin tüm uzmanlık alanlarına açıktır; bu alanlarda gelişen yeni yorum, yaklaşım, analizlere yer veren bir forum oluşturma işlevini de yüklenmiştir.
Dergi, arkeoloji ile ilgili yeni açılımları kapsamlı olarak ele almak için belirli bir konuya odaklanmış yazıları "dosya" şeklinde kapsamına alabilir; bu amaçla çağırılı yazarların katkısının istenmesi ya da bu bağlamda gelen istekler Yayın Kurulu tarafından değerlendirir.
Kazı ve yüzey araştırmaları da dahil olmak üzere, yeni yorum ve açılım getirmeyen, yalnızca malzeme tanıtımı içeren, ön rapor niteliğindeki yazılar dergi kapsamının dışındadır. Kültür tarihi açısından önemli bir yenilik getiren önemli buluntular "haber" olarak dergiye kabul edilebilir.
Yazarlar dergiye makale gönderdiklerinde, söz konusu yazının daha önce, çeviri olarak bile başka bir yerde yayımlanmadığını ya da yayımlanmak üzere bir başka dergiye gönderilmemiş olduğunu kabul etmiş sayılırlar.

TÜBA-AR
TURKISH ACADEMY OF SCIENCES JOURNAL OFARCHAEOLOGY

TÜBA-AR is an annual peer-reviewed international journal, included in the Art & Humanities Citation Index (AHCI, 2007) and Elsevier (SCOPUS, 2009) published by the Turkish Academy of Sciences. Decisions concerning the scope and content of the journal and the publication policies are determined by the Publication Committee selected by the Academic Council of the Turkish Academy of Sciences (TUBA).

PUBLICATION POLICIES AND THE SCOPE OF THE JOURNAL

As a policy, all types of original research, interpretation, assessments and methodological studies in or related to archaeology regardless of geographic area are included in TÜBA-AR. As the publication of an academy of science, the journal also includes new interpretations, approaches and analyses in cultural heritage management and cultural protection, archaeometry and environmental archaeology, as well as related research in other specialized disciplines. TÜBA-AR hopes to provide a discussion platform in these fields.

Upon the decision taken by the Editorial Board, a special section of the journal may be reserved on specific entities that are being currently debated in academic media.

Any type of preliminary excavation or survey report that lacks interpretation and perspective cannot be considered. However, original discoveries that bring insights to cultural history can be included in the journal in the “news” section.

TÜBA

Kemal Kurdaş
(1920-2011)

Prof. Dr. Aşkıdil Akarca
(1916-2010)

TÜBA-AR

Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi
Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology

Sayı: 14
Volume: 14
2011

TÜBA-AR

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ ARKEOLOJİ DERGİSİ
TÜBA-AR TURKISH ACADEMY OF SCIENCES JOURNAL OF ARCHAEOLOGY

Kurucu (Founder): Ufuk Esin (TÜBA)
ONURSAL YAYIN KURULU – HONORARY EDITORIAL BOARD
Halet Çambel-Harald Hauptmann-Bruce Howe-Nimet Özgüç

Genel Yayın Yönetmeni (Editor-in-Chief)
Mehmet Özdoğan

Yayın Kurulu (Editorial Board)

Mehmet Özdoğan	Arkeoloji / *Archaeology*
Zeynep Ahunbay	Kültürel Miras / *Cultural Heritage*
Güven Arsebük	Fizik Antropoloji / *Physical Anthropology*
Füsun Ertuğ	Etnoarkeoloji / *Ethnoarchaeology*
Marcella Frangipane	Yakındoğu Arkeolojisi / *Near Eastern Archaeology*
Peter Kuniholm	Dendrokronoloji / *Dendrochronology*
Hadi Özbal	Arkeometri / *Archaeometry*
Cemal Pulak	Sualtı Arkeolojisi / *Nautical Archaeology*
Antonio Sagona	Kafkasya Arkeolojisi / *Archaeology of the Caucasus*
Turgut Saner	Mimarlık Tarihi / *History of Architecture*
Henry Wright	Kuramsal Arkeoloji / *Theorethical Archaeology*
Namık Yalçın	Jeoarkeoloji / *Geoarchaeology*
Ünsal Yalçın	Arkeometallurji / *Archaeometallurgy*

Danışma Kurulu (Editorial Advisory Board)

Doğan Kuban (TÜBA)	Ofer Bar-Yosef
Yücel Yılmaz (TÜBA)	Altan Çilingiroğlu
Haluk Abbasoğlu	Ali Dinçol
Günkut Akın	Kutlu Emre
Ayda Arel	Numan Tuna
Nuşin Asgari	Ünsal Yalçın
Cevdet Bayburtluoğlu	Işın Yalçınkaya

TÜBA-AR 14. Sayı Editörleri
Sema Baykan
Özgür Yılmaz

TÜBA-AR 14. Sayı Fiziksel Antropoloji ve Arkeoloji Dosyası Editörleri (*Editors of the 14th issue, Special Section on Physical Anthropology and Archaeology*):

Yasemin Yılmaz
Laurence Astruc
Aksel Tibet

İÇİNDEKİLER - *CONTENTS*

Sunu - *Editorial* 5-6

Numan TUNA 7-12
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kurucu Rektörü Kemal Kurdaş'ın Türkiye'de Arkeolojinin Gelişmesindeki Yeri (1920-2011)

Nezih BAŞGELEN 13-18
Türkiye Arkeolojisinin Öncü Kuşağından Prof. Dr. Aşkıdil Akarca (1916-2010)

Semra YILDIRIM-BALCI 19-39
Aşıklı Höyük Obsidiyen Teknolojisi
The Aşıklı Höyük Obsidian Technology

Emre GÜLDOĞAN 41-58
Aşıklı Höyük Sürtmetaş Buluntu Topluluğu
The Aşıklı Höyük Ground Stone Industry

Aylin Ü. ERDEM 59-68
Doğu Anadolu'nun Demir Çağı Aşiretleri
Iron Age Aşirets (Tribes) in Eastern Anatolia

Hatice KÖRSULU 69-86
Nagidos Unguentariumları
Nagidos Unguentaria

Ayşe F. EROL, S. Yücel ŞENYURT 87-106
A Terracotta Mask of Mithras Found at Camihöyük-Avanos, Cappadocia Providing New Evidence on the Mithraic Cult and Ritual Practices in Anatolia
Kapadokya Bölgesi Avanos Camihöyük'de Bulunan Pişmiş Toprak Bir Mithras Maskesinin Anadolu'da Mithras Kültü ve Törenleri ile ilgili Olarak Sağladığı Yeni Veriler

Deniz KAPLAN 107-120
Doğu Dağlık Kilikia'da Roma İmparatorluk Dönemi'nde İmar Hareketliliğinin ve Üretim Artışının Nedenleri
Scrutinizing the Increased Construction and Production Activities in Eastern Rough Cilicia During to Roman Imperial Period

Ü. Melda ERMİŞ 121-139
Son Yıllarda Ortaya Çıkarılan Mezar Odaları Işığında İznik Nekropolleri
Iznik Necropolis in the Light of Recently Discovered Hypogea

M. Rafet KISTIR 141-150
Kelenderis Antik Kentinde 19. Yüzyıl Sonuna Tarihlenen Bir Kilisenin Değerlendirilmesi
Assessment of a 19th Century Church in the Ancien Town of Kelenderis

Duygu BOYRAZ, Hüseyin S. BAŞKAYA, İhsan AKŞİT, Joselito AROCENA, Sait POLAT, Mahmut DİNGİL, Mustafa ŞAHİN, Derya ŞAHİN, Gökay KAYNAK, Sertan K. AKAY, Özer YILMAZ, Erhan AKÇA, Mehmet BİÇİCİ, Selim KAPUR 151-158
Preliminary Submicroscopy of a Vertebral Bone Fragment from a Bitinian Tomb of 2nd Century BC in Bursa, Western Turkey
Batı Anadolu, Bursa'da MÖ 2. Yüzyıla Tarihlenen Bir Bitinya Mezarında Bulunan Omurganın Mikroskop İnceleme Sonuçlarının İlk Değerlendirmesi

ÖZEL KONU: FİZİKSEL ANTROPOLOJİ VE ARKEOLOJİ
SPECIAL SECTION: PHYSICAL ANTHROPOLOGY AND ARCHAEOLOGY

Yasemin YILMAZ, Laurence ASTRUC, Aksel TİBET 161-164
Dosya Sunusu
Prelude to the Special Section

Olivier DUTOUR 165-172
Paleopathology: An Archaeological Approach of Diseases
Paleopatoloji: Hastalıklara Arkeolojik Yaklaşım

Handan ÜSTÜNDAĞ.....173-192
Genetik, Çevresel ve Kültürel Etmenlerin Işığında Anemi: Bazı Eski Anadolu Topluluklarından Örnekler
Anemia in the Light Of Genetic, Environmental and Cultural Factors: Cases of Some Ancient Anatolian Populations

A. Bahar MERGEN, M. Yaşar İŞCAN.....193-203
Health and Life Characteristics of Küçük Ayasofya Population
Küçük Ayasofya Toplumunun Sağlık ve Yaşam Özellikleri

Masoud NEZAMABADI, Stéphanie HARTER-LAILHEUGUE, Matthieu LE BAILLY.....205-213
Paleoparasitology in the Middle-East: State of the Research and Potential
Ortadoğu'da Paleoparazitoloji: Araştırmaların Geldiği Düzey ve Öngörüler

Gwenaëlle LE BRAS-GOUDE.....215-229
Reconstructing Past Populations' Behaviors: Diet, Bones and Isotopes in the Mediterranean
Eski Toplulukların Yaşam Biçimlerinin Tanımı: Akdeniz Havzası'nda Beslenme, Kemikler ve İzotoplar

Serpil EROĞLU.....231-244
Biyolojik Uzaklığın Belirlenmesinde Kafatasının Ölçülebilen ve Ölçülemeyen Özelliklerinin Karşılaştırılması: Anadolu Örneği
Comparison of Cranial Metric and Non-Metric Traits in the Determining of Biological Distance: An Example of Anatolia

Anne-Marie TILLIER.....245-260
Early Evidence of Single, Multiple, and Collective (?) Burials in the Levant
Levant Bölgesinde Tekli, Çoklu ve Toplu (?) Mezarların Varlığı ile ilgili En Eski Bulgular

Fanny BOCQUENTIN 261-270
Avulsions Dentaires et Identité Régionale Chez Les Natoufiens
Natuf Topluluklarında Diş Çekimi ve Yerel Kimlik

Françoise LE MORT 271-282
Mortuary Practices in the Island of Cyprus During the Pre-Pottery Neolithic Period
Kıbrıs Adası'nda Çanak Çömleksiz Neolitik Dönemde Görülen Ölü Gömme Uygulamaları

Yasemin YILMAZ 283-302
Marmara Bölgesi Neolitik Dönem Ölü Gömme Geleneklerinde İlkler: Yenikapı Kazı Bulguları
Unaccustumed Burial Practices in the Neolithic of the Marmara Region as Evidenced at the Yenikapı Excavations

HABERLER

Zeynep KIZILTAN 305-308
Yenikapı Kurtarma Kazılarında Bulunan Neolitik Döneme Ait Ahşap Bir Figürin
A Neolithic Wooden Figurine from the Yenikapı Rescue Excavations

Halil TEKİN.....309-312
Karavelyan Kazılarından İnsan ve Yapı Betimli Bir Halaf Kabının Tanıtımı
A Halaf Vessel Recovered at Karavelyan Excavations Depicting a Human and a Building

J. David HAWKINS, Rukiye AKDOĞAN 313-315
A Stele from Gemerek
Gemerek'de Bulunan Bir Stel

Meltem DOĞAN-ALPARSLAN, Metin ALPARSLAN.....317-322
Kahramanmaraş/Tanır'da Bulunan Luwi Hiyeroglifli Bir Yazıt: Önrapor
Preliminary Report on a Stele Recovered at Kahramanmaraş/Tanır with an Inscription in Luwian Hieroglyph

YAZARLAR/AUTHORS

YAZIM KURALLARI

SUNU

TÜBA-AR Dergisi, Türkiye Bilimler Akademisi'nin kültür tarihi ve arkeolojiye vermiş olduğu önemi yansıtmaktadır; 14. sayıyla da bu çabayı sürdürmeye çalıştık. Önceki sayılarda olduğu gibi, olabildiğince geniş bir zaman diliminin, coğrafi çeşitliliğin ve farklı bakış açılarının dergiye yansımasına özen gösterilmiştir. TÜBA-AR'ın 12. sayısıyla başlatmış olduğumuz "özel konu-dosya" uygulamasının ne kadar doğru olduğu, almış olduğumuz olumlu eleştirilerden anlaşılmaktadır. Dosya konuları, bir yanda TÜBA-AR Dergisi'nin bir bilimler akademisinin yayın organı konumuna bağlı olarak doğa ve yaşam bilimleri ile kültür tarihi arasında bir köprü kurulmasının sağlanmasına, öte yanda da ülkemizdeki yayınlara yansımayan ancak kültür tarihi açısından önem taşıyan konuları derlemeye özen gösterilerek seçilir. Bu bağlamda ilk dosya konumuz arkeoloji-yerbilimleri ile ekonomiyi bütünleştiren "arkeolojide kalay" olmuştur. Önceki sayıda ise, Anadolu'ya komşu olmasına karşın, ülkemizde çok az bilinen Kafkasya kültürleri ele alınmıştı.

Bu yıl konu olarak "gömüt arkeolojisi" seçilmiştir. Doğa ve yaşam bilimleri ile arkeoloji arasındaki ilişkinin tarihsel sürecine baktığımızda, geçen yüzyılın ilk yarısında zooloji, botanik, insanın fiziki özelliklerine ağırlık veren antropolojinin ön plana çıktığını, 1950'li yıllardan itibaren radyoaktif tarihleme yöntemlerinin ağırlık kazandığını görmekteyiz. Libby'in 1949 yılında radyoaktif karbon izotoplarına dayanarak geliştirmiş olduğu ve yaygın olarak C14 adlamasıyla bilinen yöntem, arkeolojide gerçek anlamıyla bir devrim yaratmış, önceleri fizik ve ardından da kimya temelli yöntemler arkeolojide giderek daha yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. 1990'lı yıllardan itibaren benzer bir devrimin önceleri biyoarkeoloji ve hemen ardından da biyogenetik arkeolojide gerçekleşmiş olduğunu söyleyebiliriz. Radyoaktif karbon yönteminin arkeolojiye girişinde olduğu gibi, DNA çözümlemeleri de büyük bir heyecan dalgası yaratmış, giderek çok çeşitli bilim dallarının birlikteliğini gerektiren izotop, biyokimya gibi alanlar da arkeolojik çalışmaların ayrılmaz bir parçası durumuna gelmiştir. Bu son sayıdaki dosya konusu arkeolojide hızla gelişmekte olan bu alanın bir yansımasıdır. Bu bağlamda konunun uzmanlarını bir araya getirerek düzenledikleri uzun soluklu bir çalıştay-seminer dizisinin bildirilerinin dergimizde yayımlanmasına izin veren Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü'ne (IFEA) ve seminer düzenleyicileri Dr. Yasemin Yılmaz, Dr. Laurence Astruc ve Dr. Aksel Tibet'e dergimiz ve TÜBA adına teşekkür borçluyuz.

Dosya konusunun yanı sıra, daha önceki sayılarda olduğu gibi, arkeolojiyle ilgili çeşitli çalışmalara da dergimizde yer vermeye özen gösterdik. Yazıların seçiminden de görüleceği gibi, ülkemizde hızla gelişmekte olan farklı bilim kurumlarındaki genç meslektaşlarımızın çalışmalarına öncelik verilmiştir. Bu tam anlamıyla Türkiye Bilimler Akademisi'nin sürdürmekte olduğu "genç bilim insanlarını özendirme programı"yla uyumlu bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bilindiği gibi Türkiye Bilimler Akademisi bağlamında sürdürülen ve akademinin övünç kaynağı olan ve kısaca GEBİP (Genç Bilim İnsanlarını Ödüllendirme Programı) adıyla bilinen proje, genç bilim insanlarını özendirmeyi, yönlendirmeyi ve bilim dünyasına tanıtmayı amaç edinmiştir. GEBİP, diğer ülkelerdeki birçok akademi tarafından da dikkatle izlenmekte ve uluslararası ortamlarda örnek bir uygulama olarak görülmektedir. Bu nedenle TÜBA-AR'da dosya dışı yazılarının seçiminde de bilim dünyasında tanınmış büyük isimler yerine, gelecek için umut veren genç bilimcilerin çalışmalarına ağırlık verilmesi, derginin bir politikası olarak benimsenmiştir.

TÜBA-AR'ın 14. sayısıyla yeni bir uygulamayı daha başlatmış bulunmaktayız. Arkeolojik çalışmalar uzun solukludur; verilerin elde edilmesi kadar, bunların değerlendirilmesi ve yayına dönüşmesi uzun zaman gerektirir. Bu nedenle kazı ya da araştırmalarla ortaya çıkan, başka yerlerden örneği bilinmeyen önemli buluntuların, ayrıntılı bir değerlendirmeye girmeden hızlı bir şekilde ön bilgi olarak bilim dünyasına aktarılmasının doğru olacağı düşüncesinden yola çıkılarak, dergide "haberler" adıyla yeni bir bölüm daha açmaya karar verilmiştir. Benzer bir yaklaşım 1940'lı yıllarda önceleri Halet Çambel ve hemen ardından Handan Alkım tarafından uygulandıktan sonra, Anadolu arkeolojisinin büyük isimlerinden Machteld Melling tarafından daha sistemli bir şekilde American Journal of Archaeology-AJA'da "Archaeology in Asia Minor" olarak uzun yıllar boyunca sürdürülmüştür. Melling'in vefatından sonra çeşitli araştırmacılar bu geleneği kısa bir süre sürdürmeye çalışmışlardır. Bu tür yayınların bilim dünyası için ne kadar yararlı olacağı öngörüsüyle bu sayıdan itibaren "haberler" bölümünün ilerki sayılarda da yer alması için çaba gösterilecektir.

Bu yılki ilk uygulamada yalnızca 4 yazı yer almıştır; bunların her birinin kültür tarihi açısından taşıdığı önem kuşkusuzdur. Ancak Türkiye'de sürdürülen arkeolojik projelerin sayı ve çeşitlemesi göz önüne alındığında bu sayının yetersiz olduğunun da bilincindeyiz. İlerki sayılarımızda meslektaşlarımızın ortaya çıkardıkları en önemli bulguların hızlı bir şekilde yayımlanabilmesi için katkıda bulunacaklarını umudundayız.

Geçen dönem içinde Türk arkeolojisi iki büyük isimi yitirmenin acısını duymuştur. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin kurucu rektörü olan Kemal Kurdaş, arkeolog olmadığı halde Türk arkeolojisinin gelişmesine, yeni kuşakların yetişmesine ve arkeolojik kazıların çağın gereklerine uygun bir şekilde yapılmasına yadsınmaz katkılar da bulunmuş, kendisi hiçbir arkeolojik çalışmanın bire bir içinde olmadığı halde, başta Keban, Karakaya ve Atatürk baraj alanları ile ODTÜ yerleşkesindeki 50'nin üzerindeki kazının yapılmasını ve elde edilen sonuçların hızla yayımlanmasını sağlayan ortamı hazırlamıştır. ODTÜ rektörlüğünden vefatına kadar sürekli olarak arkeolojiye, arkeologlara, arkeoloji yayınlarına ve özellikle arkeometri alanında kendini geliştirmek isteyen genç bilimcilere desteğini sürdürmüştür. Yalnızca Türk arkeolojisi değil, tüm bilim dünyası için yeri güç doldurulacak bir kayıptır. Prof. Dr. Aşkıdil Akarca, bilimsel arkeoloji eğitiminin filizlendiği dönemde, İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nde arkeolojinin doğru bir şekilde algılanabilmesi için önemli bir bireysel çaba göstermiştir. Arkeolojinin sanat tarihiyle iç içe olarak algılandığı, insan ve kültür öğelerinin yerine anıt yapılar, sanat eserlerinin ön plana çıktığı dönemde, verdiği dersler, gerçekleştirdiği seminerler ve yaptığı alan çalışmalarıyla kültür tarihçiliğinin yerleşim ve yerleşimin doğal çevreyle ilişkileri anlaşılmadan yapılamayacağını vurgulamış olan öncü isimlerden biridir. Akarca'nın öncül yaklaşımı günümüzde gelişerek Türk arkeolojisinin bilim dünyasında saygın bir yer kazanmasına katkıda bulunmuştur. Kendisini saygıyla anıyoruz.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de arkeoloji ve kültür tarihiyle ilgili süreli yayınların sayısı hızla artmaktadır. Bu hızlı artış ister istemez dergilerin yaklaşımıyla uyumlu nitelikli yazı bulmalarını güçleştirmektedir. Bilindiği gibi akademik yükseltmelerde süreli yayınlardaki yazılar ve özellikle tarama endekslerine giren dergiler ön plana çıkmakta, buna karşılık kitaplar bu tür yükseltmelerde tümüyle puanlama dışında kalmaktadır. Oysa arkeoloji gibi sosyal bilimlerin birçok alanında geleneksel olarak kitap ya da kitap içindeki bir makale, süreli yayından daha kapsamlı bir çalışmayı yansıtır; dolayısıyla bu tür yayınların bilimsel değeri çok daha fazladır. En önemli tarama endeksine kabul edilmiş olmasına karşın, TÜBA-AR'ın kitapların yerini tutmadığı, tutamayacağı görüşündeyiz. Dergimizde çıkmış olan yayınlara bakıldığı zaman bunların özgün ancak küçük ölçekli değerlendirmeler olduğu açıkça görülecektir. Ancak gene de TÜBA-AR'ın, ülkemizde bilimin gelişmesinde öncü bir yeri olan bilim akademisinin yayın organı konumunda olması, dergimize önemli bir sorumluluk yüklemektedir. Bu sorumluluk her şeyden önce bilim etiği, çağdaş dünyaya açılım, bilgi paylaşımı ve bilimde doğmalardan uzak yeni arayışlar gibi "akademi" kavramıyla uyumlu olmayı zorunlu kılmaktadır. TÜBA-AR bu görevi elinden geldiği kadar yerine getirmeye ve Türkiye Bilimler Akademisi'nin uluslararası bilim dünyasında kabul görmüş özgünlüğü ve saygınlığıyla yayın hayatını sürdürmeye çaba göstermektedir.

TÜBA-AR YAYIN KURULU

KAHRAMANMARAŞ/TANIR'DA BULUNAN LUWİ HİYEROGLİFLİ BİR YAZIT

A STELE RECOVERED AT KAHRAMANMARAŞ/TANIR WITH AN INSCRIPTION IN LUWIAN HIEROGLYPH

Meltem DOĞAN-ALPARSLAN - Metin ALPARSLAN

ABSTRACT

The Tanır Inscription, the subject of our paper, was found in August 2009, in the plain of Elbistan-Kahramanmaraş by Asc.Prof Dr. Erkan Konyar from Istanbul University. Regarding its find spot and similarities to other inscriptions, the Tanır Inscription displays the characteristics of the Late Hittite Period. Since it is located within the borders of the modern Kahramanmaraş province, at first glance it might have been considered to belong to the Late Hittite Kingdom of Gurgum. However, Elbistan plain, where the inscription was discovered, is far to the north of Kahramanmaraş and it was under the control of the Kingdom of Melid in the Late Hittite Period.

Elbistan plain is surrounded by the fertile Malatya plain in the east and by the Kahramanmaraş plain in the south. Two modern routes connect Elbistan to Maraş. The eastern route passes through the rugged Nurhak Mountains, which rises up to 2800 m, while the western route approaches Elbistan over Göksun and Afşin, entwining west of the Nurhak Mountains. The road coming from Malatya, on the other hand, takes a more direct route to Elbistan plain over the one thousand 1800 high Akça Dağı. In Classical times Malatya, that is classical Melitene, was within the boundaries of Cappadocia, extending as far as Caesarea, modern Kayseri. Tanır, the find spot of the inscription, is located by the Hurman creek, at the northwestern tip of the Elbistan plain. This is one of the most important water sources in the plain and provides a passage that connects it to western lands after crossing the northern extents of Dibek and Binboğa mountains. Four kilometres to the west of Tanır and located by the Hurman creek is Yassıhöyük. Here the surveys by Ass. Prof. Erkan Konyar have revealed sherds dated to the second and first millennia BC, which is very similar to those from Elbistan-Karahöyük. If we bear in mind that Hurman creek also served as a route, then we may accept Yassıhöyük as a settlement established on it. The inscription was discovered in the Yukarı Boğaz area of Tanır village, near a spring called Sahren. In the Hittite Imperial Period, springs and river banks together with important passes, were among the most favourable places for erecting inscriptions. The inscription is carved on a levelled rock surface and bordered with a rounded frame. The inscription area is 2.70 m above the ground and the area itself measures 80 cm x 1,10 m. The rock is badly worn due to natural conditions and we only could read the signs by touching while standing on a ladder.

The inscription starts from the left and although this part is broken; it probably accommodated six or seven signs. The more readable middle part has six signs and the right part is entirely damaged. Among the signs we have read, MA_X-(LI_X)-ZI stands out. The sign LI_X should be below VITELLUS. In the damaged right part one should look for the signs REGIO.DOMINUS or URBS.DOMINUS, since here the gap has a convenient width. If this assumption is correct, then the signs on the left of the inscription can be a ruler name; unfortunately it was not possible to read any names.

Kahramanmaraş yazıtı, 18 Ağustos 2009 tarihinde Elbistan Ovası'nda yüzey araştırması yapan Yrd. Doç. Dr. Erkan Konyar ve ekibi tarafından bulundu. Yazıtın bulunduğu yer dikkate alındığında ve bölgedeki benzer yazıtlarla karşılaştırması yapıldığında, Geç Hitit dönemi özellikleri yansıttığı söylenebilir. Yazıt, Kahramanmaraş sınırları içerisinde bulunduğundan öncelikle Gurgum Geç Hitit Krallığı ile bağlantılı gibi görünse de, Maraş'ın kuzeyinde bulunan ovalık alan, ki günümüzdeki adı Elbistan Ovası'dır, Geç Hitit döneminde Malatya yani Melid Geç Hitit Krallığı'nın denetimi altındadır (Res. 1).

Kısaca tarihine göz atmak gerekirse, MÖ 1200'lerde Hitit İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra, Hitit politikasının ve kültürünün Kargamış Geç Hitit Krallığı'nda devam ettiğini, Kargamış'ın Hitit kralларından I. Šuppiluliuma'nın soyundan gelen yöneticisi Kuzi-Tešup sayesinde kesin olarak bilmekteyiz. İspekçür stelinde, Malatya krallarından Arnuvantis'in büyükbabası olarak Kuzi-Tešup'un da adı geçmektedir. Bu isim benzerliği rastlantısal değildir. Olasılıkla Kargamış kralı olan Kuzi-Tešup adını taşıyan, soyun geç temsilcilerinden biridir. Dolayısıyla Kargamış Geç Hitit Krallığı gibi, *MALIZI* Geç Hitit Krallığı'nın da Hatti soyuna dayandığı söylenebilir. Bölgenin yazıtlarının (Gürün, Kötükale, Darende, İspekçür, Izgın ve Malatya-Arslantepe yazıtları; Res. 2) sağladığı bilgilerle, *MALIZI* kralларına ait birden fazla soy ağacı tablosu çıkarmak mümkündür (Çizelge 1).

Bölgenin coğrafyasını genel olarak inceleyecek olursak Elbistan Ovası'nın doğusunda verimli Malatya Ovası, güneyinde ise Kahramanmaraş Ovası yer alır. Günümüzde Elbistan'ı Maraş ile bağlayan iki yol bulunmaktadır. Doğudaki bağlantı yer yer 2800 m'lik bir rakıma ulaşan zorlu Nurhak Dağları'ndan geçmekteyken, batıdaki geçit ise Nurhak Dağları'nın batısından dolaşarak Göksun ve Afşin üzerinden Elbistan'a ulaşır. Buna karşın Malatya'dan gelen yol fazla dolaşmadan, en fazla 1800 m'lik bir rakıma sahip olan Akça Dağı üzerinden Elbistan Ovası'na daha kolay ulaşmaktadır (Res. 3). Elbistan ve Malatya arasındaki ulaşım kolaylığından olsa gerek, siyasi açıdan da Elbistan bölgesi Malatya teritoryumu içinde kalmaktadır. Benzeri şekilde Antik Çağ'da Malatya, Melitene ismiyle Kaisareia yani Kayseri'ye kadar Kapadokia Bölgesi içerisinde kalıyordu.

Yazıtın bulunduğu Tanır, Elbistan Ovası'nın kuzeybatı ucundadır ve Hurman Suyu'nun kenarında yer almaktadır. Hurman Suyu, Elbistan Ovası'nın en önemli su kaynaklarından biri olmakla beraber, aynı zamanda Dibek ve Binboğa Dağları'nın kuzey uzantılarından geçerek, Elbistan Ovası'nın batıya bağlayan geçidini oluşturan bir akarsudur.

Yazıt, Tanır Kasabası Yukarı Boğaz bölgesinde, Sahren olarak adlandırılan bir kaynak su çevresinde bulunmuştur (Res. 4). Hitit İmparatorluk Çağı'ndan beri kaynak sular ve nehir kenarları yazıt yapmak üzere seçilen başlıca alanlardır. Diğer yandan önemli geçiş noktaları ve geçitler, hem Hitit hem de Geç Hitit dönemlerinde yazıtlara rastladığımız yerlerdir. Yazıt, doğal kaya üzerine zemini düzeltilerek ve adeta yuvarlak bir çerçeve ile kenarları sınırlandırılarak yapılmış olan alana yazılmıştır. Yazıtın kaya yüzeyinde bulunduğu yerin yüksekliği 2,7 m'dir. Yazıtın alanı için ise yüksekliği 80 cm, genişliği 1,1 m ölçülerindedir. Ancak, yazıt doğal nedenlerden dolayı son derece tahrip olmuş durumdadır (Res. 5). Buna rağmen yine de bazı işaretleri okuyabildiğimizi ve çevresi sınırlandırılmış olan yazıtın soldan başladığını düşünmekteyiz. Okuyabildiğimiz işaretler içerisinde ön plana çıkarmak istediğimiz: orta kısımdaki MA_X-(LI_X)-ZI'dir. Söz konusu orta kısımda ülke adı okunabilmektedir. Yazıtın sağ tarafındaki tamamen kırık olan kısımda "ülke beyi" ya da "kent beyi" anlamına gelen REGIO.DOMINUS ya da URBS.DOMINUS yer almalıdır. Yazıtın sol tarafında, henüz tartışmalı olan 6 kadar işaret bulunmaktadır. Burada -belki de bir *MALIZI* Geç Hitit kralının adı olabilecek- bir şahıs adı olduğu öngörülmektedir.

Tanır yazıtının bir nehir kenarındaki doğal kaya kütlesi üzerine, yüksekçe bir yere yapılmış olması, yazıtın olduğu bölgede aynı zamanda kaynak sularının bulunması, söz konusu yazıtın bölgenin bu özellikleri ile ilgili olduğunu düşünmemize neden olmaktadır. Bugüne kadar bölgede belirlenememiş olan bu yazıt, siyasi bir amaç güdülerek ve önemli bir yol güzergahı üzerine yapılmış görünmektedir. Yazıtın kenarında olduğu Hurman Suyu, Elbistan Ovası'nı batıya bağlayan önemli bir nehir ve geçittir (Res. 6). Bu nehrin kıyısında Yassıhöyük ve Elbistan-Karahöyük gibi yerleşmeler bulunmakta, ayrıca bölgenin yazıt dağılımı Hurman Suyu çevresinde yoğunlaşmaktadır.

Herhangi bir kral adı okunamadığından, yazıtı tarihlerken dikkat edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, iyi korunmadığı ve hiyeroglif karakterlerini iyi yansıtmadığı için, yazı karakteri de tarihlendirmede yardımcı olmamaktadır. Genel olarak, Tanır yazıtının bölgedeki diğer yazıtlarla karşılaştırması yapıldığında (örneğin Şirzi yazıtı), MÖ 9.-8. yüzyıla tarihlendirilmesi önerilebilir.

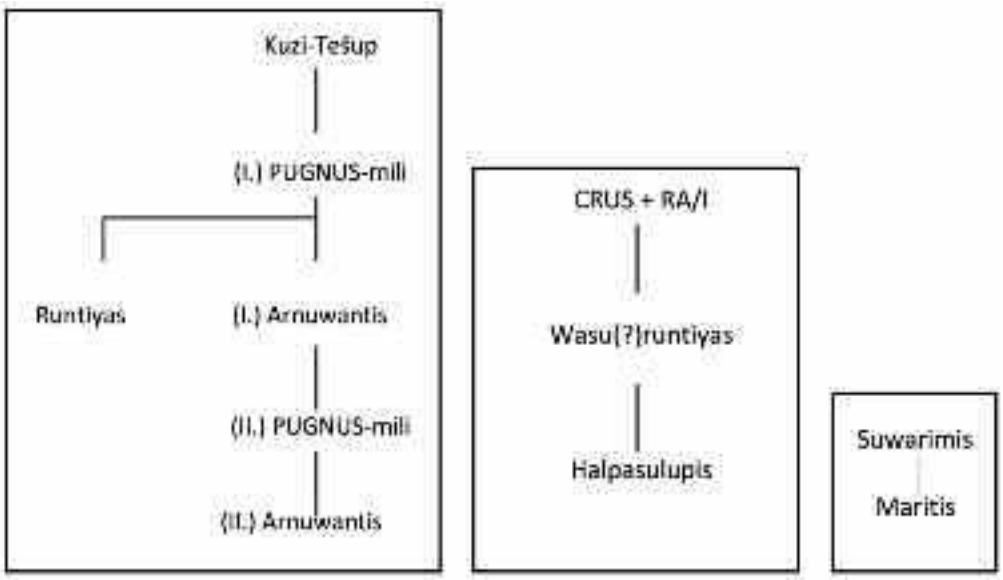
SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Çifçi, A. ve A. M. Greaves, 2010.
"Settlement Patterns in the Second and First Millennia BC Elbistan Plain", *Anatolica* 36: 89-110.

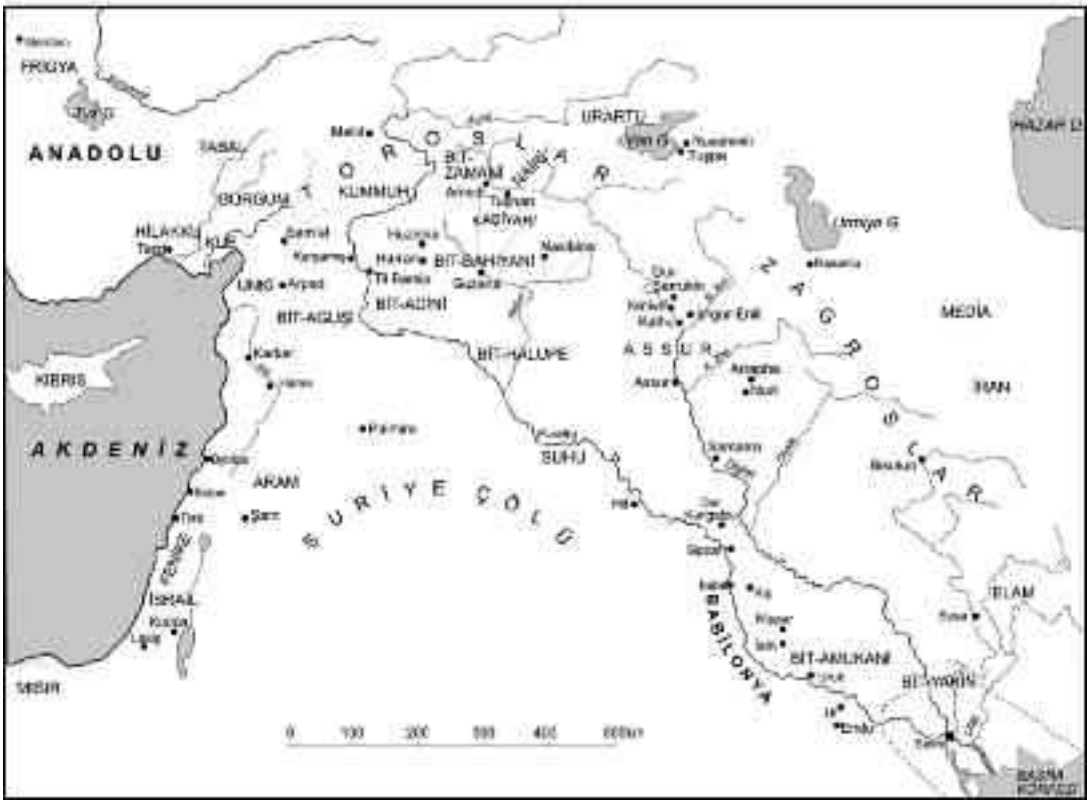
Konyar, E., 2010.
"Kahramanmaraş Yüzey Araştırması 2009/Surveys in Kahramanmaraş in 2009", *ANMED, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri* 2010-8: 136-142.

Hawkins, J. D., 2000.
Corpus of Hieroglyphic Luwian Inscriptions, Inscriptions of the Iron Age, Vol. I.1/I.2/I.3. Walter de Gruyter.

Starke, F., 2002.
Die Hethiter und ihr Reich (sergi kataloğu).

Çizelge 1 - MALIZI kralları; kralların birbirleri ile akrabalık ilişkisi henüz saptanabilmiş değildir. Bir akrabalık ilişkisi belgelenemediğinden, farklı kral aileleri var gibi görünmektedir.

Res. 1 - Geç Hitit Devletlerinin dağılımını gösteren harita.

Res. 2 - Geç Hitit Devletleri, yazıt dağılımını gösteren harita (Starke 2002: 309).

Res. 3 - Malatya-Elbistan Ovası arasındaki yol.

Res. 4 - Tanır yazıtının bulunduğu doğal kaya yüzeyi.

Res. 5 - Hiyeroglifli yazıt.

Res. 6 - Tanır yazıtının bulunduğu doğal geçit.